

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.16, november 2020

Indledningen er redigeret af Kirsten Vad og Krista Stinne Greve Rasmussen

Tilsyn ved ph.d. Sebastian Olden-Jørgensen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstreddegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“28de Mai”

ved Vibeke A. Pedersen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 De rådgivende stænderforsamlinger
 - 2.1 Kongen, revolution og Grundtvig
- 3 Hovedtanker
 - 3.1 Folke-Stemme og Enevoldsmagt
 - 3.2 Farer, fordele og forfatningskrav
- 4 Efterliv
- 5 Anvendt litteratur
- 6 Anvendt webside

1 Anledning

Anledningen til at udgive den korte artikel med den endnu kortere overskrift, “28de Mai”, var den årlige fejring af netop 28. maj 1840, som markerede årsdagen for oprettelsen af rådgivende provinsialstænder (ofte kaldet stænderforsamlingerne). Teksten blev bragt i god tid i *Berlingske politiske og Avertissements-Tidende* den 20. maj. Eftersom den foregående konge, Frederik 6., var død i december 1839, var det i 1840 første gang, at man kunne fejre 28. maj, efter at Christian 8. var blevet konge. Det var derfor en fin anledning til at minde ham om, hvad der forventedes af ham i den anledning.

2 De rådgivende stænderforsamlinger

I 1840 var det 9 år siden, at stænderforsamlingerne i kongeriget Danmark og

hertugdømmerne Slesvig og Holsten blev indført ved kongelig forordning af 28. maj 1831 af den daværende konge, Frederik 6. Stænderforsamlingerne samledes dog først fra 1835. Der blev oprettet fire stænderforsamlinger – i Itzehoe for hertugdømmet Holsten, i Slesvig by for hertugdømmet Slesvig, i Viborg for Jylland og i Roskilde for Øerne (Scocozza & Jensen 1999, s. 216). Ved at oprette fire forsamlinger for de fire landsdele gjorde kongen ikke forskel på hertugdømmerne og det øvrige Danmark.

2.1 Kongen, revolution og Grundtvig

Grundtvig havde i 1830 oplevet julirevolutionen i Frankrig fra Danmark og set, at en række tyske delstater i kølvandet herpå i 1830'erne fik nye og friere forfatninger for at dæmme op mod revolution. Danmark havde ved Wienerkongressen i 1815 forpligtet sig til at lade Holsten, der som hertugdømme indgik i Det Tyske Forbund, få sin egen stænderforsamling. Som så mange andre konservative fyrster gjorde Frederik 6. dog i begyndelsen ingenting (Adriansen 2003, bind 1, s. 212). Men kongen havde også set, hvor det bar hen i fx Tyskland, og søgte at værne sig mod kritiske røster netop ved oprettelsen af de rådgivende stænderforsamlinger ([Vammen](#)).

3 Hovedtanker

3.1 Folke-Stemme og Enevoldsmagt

Hele den lille artikel er bygget op over to grundbegreber, “Folke-Stemme” og “Enevoldsmagt” (enevælde). Skønt de to begreber tilsyneladende er indbyrdes modsætninger, er det Grundtvigs mål at vise, hvorledes de, hvis begge de implicerede parter – folket og kongen – agerer hensynsfuldt og hensigtsmæssigt, tilsammen kan skabe den bedste styreform overhovedet. En forudsætning er naturligvis, at hverken kongen eller folket misbruger magten. Dette sker netop ikke i Danmark, fordi der findes en balance, hvor enevælden “er en Frugt af Folkets Kjærlighed, og et dyrebart Pant paa dets barnlige Tillid” (sp. 5). Man kan sige, at Grundtvig opfatter de to begreber som komplementære.

Grundtvig efterlyser i begyndelsen af artiklen et navn til den ny epoke, som der i hans optik er oprundet i og med, at stænderforsamlingerne blev oprettet (sp. 4).

3.2 Farer, fordele og forfatningskrav

I 1840 var der åbenbart stadig visse farer forbundet med at give folket en kanal, igennem hvilken det kunne ytre sig politisk. Stænderforsamlingerne havde både ret til at fremsætte lovforslag og tage stilling til regeringens lovforslag, og de kunne – som navnet på forsamlingerne angiver – råde kongen og gøre opmærksom på problemer i samfundet, som kongen havde mulighed for at tage sig af at løse, fx uhensigtsmæssigheder i skolesystemet (Larsen, Nørr & Sonne 2013, s. 153-155). Den faktiske magt lå dog stadig hos kongen. Valgretten og valgbarheden hertil var knyttet til ejendom, så der var få præster og andre akademikere i forsamlingerne, og skønt stænderforsamlingerne kun repræsenterede en forsvindende lille del af befolkningen, ca. 3%, kalder Grundtvig dem for en “Folke-Stemme” (sp. 5).

Grundtvig er selv konservativ og gør, hvad han kan for at advare om, hvor vigtigt det

er at tage "Folke-Stemmen" alvorligt, da oppositionen eller lettere vil kunne tage den til indtægt. Han anklager derfor dele af "Kongens høitstaaede Mænd", "Adelen og de fleste Videnskabsmænd" samt "det Hele af Embeds-Standen" for ikke at give "Folke-Stemmen" den opmærksomhed, den fortjener (sp. 4). Hermed styrkes oppositionen, fordi den får lettere ved at argumentere for, at kun en 'folkestemme', der ikke blot bliver hørt, men også har egentlig magt, kan sikre frihed og rettigheder (sp. 4). "Folke-Stemmen" bør ifølge Grundtvig styrkes, men på baggrund af uddannelse. Denne diskussion om forfatningskravet, som det kaldtes, var særlig heftig netop i 1840 (Jensen 1934, bind 2, s. 231-175).

For Grundtvig er stænderforsamlingerne således nærmest et columbusæg, for hvis kongen lytter, og folket beholder "sin naturlige Mildhed, Beskedenhed og Føielighed" (sp. 4), kan kongen, der nu hedder Christian 8., bruge sin enevældige magt, ikke "imod men efter Folkets Hjerte" (sp. 4). Grundtvig får indirekte pointeret, at kongen heller ikke misbruger sin magt, men er "som en Fader", ikke "en Fangevogter" (sp. 5). Således får Grundtvig tilkendegivet, at Danmark præcis med den nuværende styreform har de bedste fremtidsudsigter (sp. 5).

4 Efterliv

Artiklen fik ingen umiddelbare reaktioner, men blev genoptrykt samme måned i *Nordisk Kirketidende*, nr. 22, den 31. maj, efterfulgt af Grundtvigs *Minde-Sang til den 28de Mai i Danske Samfund*, se [indledningen til denne sang her](#).

5 Anvendt litteratur

- Adriansen, Inge (2003) *Nationale symboler i Det Danske Rige 1830-2000*, bind 1-2. København.
- *Berlingske Politiske og Avertissementstidende* (1840), nr. 115, 20. maj, sp. 4-5. København.
- Jensen, Hans (1931-1934) *De danske Stænderforsamlingers Historie 1830-1848*, bind 1-2. København.
- Larsen, Christian, Erik Nørr & Pernille Sonne (2013) *Da skolen tog form 1780-1850 i Dansk skolehistorie. Hverdag, vilkår og visioner gennem 500 år*, red. Charlotte Appel & Ning de Coninck-Smith. Århus.
- *Nordisk Kirke-Tidende* (1840), nr. 22, 31. maj, sp. 356-359. København.
- Scocozza, Benito og Grethe Jensen (1999) *Danmarkshistoriens Hvem, Hvad og Hvornår*. København.

6 Anvendt webside

- [Vammen, Hans "De Rådgivende Provinsialstænder" i Den Store Danske](#) (4. februar 2020)

